

Azərbaycan multikulturalizminin beynəlxalq əhəmiyyəti

Multikulturalizm anlayışı mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların dialoqunu nəzərdə tutur, bir çox fərqli mədəniyyətin bir arada yaşadığı cəmiyyəti təyin edən sözdür. Məlum olduğu kimi, “multikulturalizm” məfhumu iki sözlün birləşməsindən əmələ gəlmişdir - “multi” və “kultura” (latın dilindən tərcümədə çoxmədəniyyətlik deməkdir). Sözlün sonundakı - izm suffiksi bu məfhumu ideoloji cərəyan mənasını verir.

Multikulturalizmə verilən bəzi təriflərdə terminin həm geniş, həm də dar mənası əks olunur. Multikulturalizm - bir çox cəmiyyətlərin xüsusiyyəti kimi plüralizmin mövcudluğunun etiraf olunması və inkişafı deməkdir. Multikulturalizm mədəni müxtəlifliyin, məsələn, etnik azlıqların dilinin müdafiəsi məsələsinin həllini ehtiva edir. Eyni zamanda, o, azlıqların mədəniyyəti ilə əsas mədəniyyətin qeyri-bərabər münasibətlərini nəzərdə tutur. Bununla yanaşı, multikulturalizm tolerantlığın-dözümlülüyün təcəssümü hesab olunur, çünki onsuz qarşılıqlı anlaşma mümkün deyil. Hər iki anlayış təkə dinlərin bir-birinə dözümlülüyü deyil, həm də bir-birinin adətlərinə, mənəviyyətinə, mədəniyyətlərinə dözümlülük anlamı daşıyır. Multikulturalizm dünyada və ya hər hansı dövlətdə mədəni müxtəlifliklərin qorunub saxlanılmasına, inkişafına yönəlmiş nəzəriyyə və siyasətdir. Onun ən mühüm özəlliyi assimilyasiyaya qarşı olmasıdır. Tarixi İpək Yolunda yerləşən Azərbaycan müxtəlif sivilizasiyaların qovuşduğu məkan olaraq, əsrlər boyu milli-mədəni rəngarənglik mühitinin formalaşdığı, ayrı-ayrı millətlərin və konfessiyaların nümayəndələrinin sülh, əmin-amanlıq, qarşılıqlı anlaşma şəraitində yaşadığı diyar kimi tanınmışdır. Prezident cənab İlham Əliyev bildirmişdir ki, Azərbaycan Şərqi və Qərbi arasında yalnız coğrafi körpü deyil, həm də mədəniyyət körpüsüdür: “Əsrlər boyu müxtəlif dinlərin və mədəniyyətlərin nümayəndələri Azərbaycanda sülh şəraitində və ləyaqətlə yaşayıblar. Dini dözümlülük və multikulturalizm burada hər zaman mövcud olmuşdur. “Multikulturalizm” sözü mövcud olmadığı bir zamanda belə, həmin ideyalar daim yaşayıb. Bunun nəticəsidir ki, bu gün Azərbaycan çoxmillətli və çoxkonfessiyalı ölkədir. BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının 7-ci Qlobal Forumunun Azərbaycanda keçirilməsi ölkədə multikultural və tolerant mühitin olmasının göstəricisidir. Multikulturalizmin bu formada geniş təsbit və tətbiq olunması Azərbaycanın dünyaya olan töhfələrindən biridir.

Multikulturalizmin Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasəti olmasının mühüm təzahürlərindən biri burada dövlət-din münasibətlərinin yüksək səviyyədə olmasıdır. Ölkəmizdə bütün dinlərin, dini məzhəblərin qanun

qarşısında bərabər olması, onların fəaliyyətlərinə dövlət tərəfindən hər cür dəstək göstərilməsi, dinlərarası münasibətlərin qarşılıqlı hörmət və əməkdaşlıq əsasında qurulması, dini azadlıqların təmin edilməsi Azərbaycanda dövlət-din münasibətlərinin yüksək səviyyədə olması bir reallıqdır. Konstitusiyamızın 18-ci maddəsində Azərbaycan Respublikasında dinin dövlətdən ayrı olduğu göstərilir. Bütün dini etiqadlar qanun qarşısında bərabərdir. Dövlətin bu istiqamətdə apardığı siyasət təqdirəlayiq sayılır və dövrün reallığı kimi qiymətləndirilir. Din məsələlərini dövlət idarəçiliyinə qatmaq olmaz. Azərbaycan nadir müsəlman ölkələrindəndir ki, müsəlmanların arasında qanlı toqquşmalara səbəb olan şiə-sünni qarşudurma yoxdur. Dövlət bütün dini qurumların hər birinə lazımı kömək, o cümlədən maliyyə dəstəyi göstərir. Azərbaycan Respublikasında dini azadlıqların təmin edilməsi ilə bağlı Prezident İlham Əliyev 2014-cü ilin dekabr ayında Bakıda Heydər məscidinin açılışında demişdir: “Azərbaycanda bütün dini azadlıqlar tam şəkildə təmin edilir. Bu da hesab edirəm ki, bizim ümumi inkişafımızda çox böyük əhəmiyyətə malik olan bir sahədir. Din, etiqad azadlığı Azərbaycanda tam şəkildə təmin edilir”. Azərbaycanda multikulturalizmin əsası ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuşdur. Ulu öndər Heydər Əliyev ikinci dəfə xalqın təkidli tələbi ilə Azərbaycan rəhbərliyinə gəldikdən sonra öz müdrik siyasəti ilə əsrlər boyu formalaşmış çoxmədəniyyətlik ənənəsini, həmçinin tolerantlıq ideyalarını inkişaf etdirərək onu keyfiyyətə yeni mərhələyə gətirmişdir. Ümummilli lider Heydər Əliyev respublikamızda bu istiqamətdə siyasətini uğurla həyata keçirmiş və ölkəmizi dünya miqyasında milli-dini dözümlülük ölkəsi kimi tanıtmışdır. Ulu öndərin dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırdığı azərbaycançılıq ideologiyası multikulturalizm və tolerantlıq fəlsəfəsinin əsasını təşkil edir. Ölkəmizdə yaşayan bütün xalqları onların eyni dərəcədə inandığı və hörmət etdiyi vahid ideologiya - azərbaycançılıq ətrafında birləşdirmək müstəqil dövlətimizin mühüm nailiyyətidir. Azərbaycançılıq ideologiyası dinindən, dilindən, irqindən asılı olmadan ölkədə yaşayan bütün vətəndaşları birləşdirir. Multikulturalizm siyasətinin daha da gücləndirilməsinə, cəmiyyətdəki etnik-mədəni müxtəlifliklərin qorunmasına yüksək önəm verən ulu öndər Heydər Əliyev deyirdi: “Dövlət, ölkə nə qədər çox xalqı birləşdirirsə, bir o qədər də zəngin olur, çünki onların hər biri ümumdünya mədəniyyətinə və sivilizasiyasına öz töhfəsini verir. Azərbaycan əhalisinin çoxmilli tərkibi bizim sərvətimizdir, üstünlüyümüzdür. Biz bunu qiymətləndiririk və saxlayacağıq. Çalışacağıq ki, bu sərvətimiz əbədi olsun”.

Müasir Azərbaycanda tolerantlıq hər ötən gün daha da möhkəmlənən, təkə cəmiyyətdə deyil, hər bir vətəndaşın şüurunda, mövqeyində, münasibətində və həyat tərzində öz əksini tapan dəyərə çevrilmişdir. Multikulturalizmi Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasəti, xalqımızın təbii həyat tərzini kimi qiymətləndirən Prezident İlham Əliyev bu siyasətin beynəlxalq miqyasda həyata keçirilməsində BMT, ATƏT, Avropa Şurası, Avropa İttifaqı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və digər nüfuzlu təşkilatlarla əməkdaşlığa xüsusi önəm verir. Məhz bu özəl siyasi xəttin davamı kimi Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin 26 noyabr 2009-cu il tarixində imzaladığı xüsusi qanunla ölkəmizin “Mədəni özünüifadə formalarının müxtəlifliyinin qorunması və təşviqi haqqında” UNESCO Konvensiyasına qoşulmasını göstərmək olar.

Ölkəmizdə humanitar əməkdaşlığa dair bir çox mötəbər beynəlxalq tədbirlər keçirilmişdir. Onların arasında BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının Qlobal Forumunu xüsusilə qeyd etmək istərdim. Cənab Prezidentin Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılmasına dair 15 may 2014-cü il tarixində imzaladığı fərman, həmçinin, 2016-cı ilin respublikamızda “Multikulturalizm ili” elan olunması da buna nümunədir. Prezident cənab İlham Əliyevin 2016-cı il 11 mart tarixli Sərəncamı ilə “2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsinə dair Tədbirlər Planında “Azərbaycan multikulturalizmi” dərsliyinin hazırlanıb nəşr etdirilməsi vəzifəsini qoymuşdur. Avropada baş verənlərin əksinə olaraq, bu gün Azərbaycan öz multikulturalizm modelini dünyaya təqdim etməkdədir. Ölkəmizin bu sahədəki təcrübəsi kifayət qədər zəngindir və qədim tarixə malikdir. Prezident İlham Əliyev bir neçə çıxışında Azərbaycanın multikulturalizm sahəsində təcrübəsinin nümunə olduğu və xarici ölkələrdə öyrənilməyə barədə deyib: “Bizim təcrübəmiz öyrənilir. Əminəm ki, başqa ölkələrdə Azərbaycan təcrübəsi tətbiq olunduqda o ölkələrdə də dinlərarası, millətlərarası münasibətlər sağlam zəmində öz həllini tapacaqdır”. Azərbaycan Respublikası multikulturalizm siyasəti vasitəsilə ölkə daxilində olan etnik-mədəni müxtəliflikləri tənzimləyərək bu müxtəlifliklərin və onların əsasını təşkil edən dəyərlərin qorunmasına nail olmuşdur. Bu, demokratik cəmiyyətin norma və prinsiplərinə uyğun gəlir. Belə ki, xalqların etnik-mədəni dəyərlərinin qorunması insan haqlarının tərkib hissəsidir. Azərbaycanın zəngin mədəni-mənəvi irsi və tolerantlıq ənənələrinə malik olması bu gün beynəlxalq aləmdə etiraf edilən həqiqətlərdəndir.

**Mehrac ZEYNALOV,
Azərbaycan Respublikasının
Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik
Akademiyasının tələbəsi.**